

Fiktivní firma a její role při rozvoji ekonomických znalostí a jazykových dovedností

*Miroslava Žirovnická**

1. Úvod

Nejprve je nutno vymezit pojem fiktivní firma. Původní myšlenka vzniku fiktivní firmy pochází z Rakouska. Nejprve byla známá jako cvičná kancelář „musterkontor“. Později se z myšlenky cvičné kanceláře zformovala postupně síť dnešních fiktivních firem.

Fiktivní firma představuje model reálné ekonomické situace, praktické prvky zařazené do výuky, zejména do výuky ekonomických předmětů. Kořeny tohoto vyučování lze vysledovat až v 17. století, kdy v době Rakouska - Uherska byly zakládány experimentální cvičné kanceláře na obchodních školách.

Podmínky v kancelářích se v průběhu let podstatně změnily - od klotových rukávů, stojacích límců, kalamářů a násadek k neformálnímu oblečení, počítačům a počítačové síti Internet. Základní principy výuky ekonomických předmětů se však nezměnily - cílem i nadále zůstává osvojení ekonomických informací tak, aby v reálné praxi byli absolventi schopni minimalizovat podnikatelská rizika.

Ukazuje se, že podnikatelská rizika v současném světě velkých koncernů a nadnárodních společností jsou mnohem vyšší, než tomu bylo dříve. V důsledku toho je nezbytné, aby studenti byli na tuto skutečnost dostatečně připraveni, ale nejen po stránce teoretické, ale i praktické.

Práce ve fiktivní firmě je podobná tréninku v jiných oblastech lidské činnosti. Budoucí piloti se vzdělávají na letových trenažerech, řidiči na provozové simulaci a všichni si dobře uvědomují, že při jejich zodpovědné práci je tento postup nezbytný, neboť budou při výkonu svého povolání odpovědní za stovky životů.

Pokud je používán pro tento typ výuky systém simulace reality, lze obdobný způsob aplikovat i do oblasti výuky ekonomických předmětů. Zamezí se tak do určité míry budoucím podnikatelským ztrátám vzniklým z nedostatku praktických zkušeností.

Fiktivní firma je pro tyto případy ideálním řešením, neboť studenty seznámí se všemi aspekty podnikatelské činnosti, naučí je přijímat rozhodnutí, pracovat v týmu a řadu dalších činností. Navíc je práce ve fiktivní ekonomice bez rizik finančních ztrát zábavná a motivující.

Pro ekonomické vzdělávání v České republice může být vzorem Rakousko, kde se práce ve fiktivní firmě stala součástí kurikula pro střední obchodní školy a má zde nejdelší tradici ze všech evropských zemí. Nutno v této souvislosti poznamenat, že pokud jde o firmy zaregistrované v centrále, stojí Česká republika v této tradici bezprostředně za Rakouskem.

* Mgr. Miroslava Žirovnická, Ph. D.; Katedra anglického jazyka, Fakulta mezinárodních vztahů, Vysoká škola ekonomická v Praze.

V České republice stojí fiktivní firmy zcela na pokraji zájmu legislativních orgánů a jejich zřizování ve většině případů závisí na rozhodnutí školy, zejména pak na dostatku pedagogů, kteří jsou ochotni věnovat těmto aktivitám i mnoho vlastního volného času.

Práce ve fiktivní firmě se obvykle zařazuje do seznamu volitelných předmětů pro 3. a 4. ročníky obchodních akademií a středních škol s ekonomickým zaměřením. V neposlední řadě zřízení či nezřízení firmy závisí na výši finančních prostředků, které může škola do praktické výuky investovat.

2. Založení fiktivní firmy

Fiktivní firmy jsou zakládány zejména na obchodních akademiích a středních školách s ekonomickým zaměřením. Jde o simulaci reálného obchodování, proto je fiktivní firmu možné založit ve všech oborech, kde nejde o manipulaci s reálným zbožím. Pomocí fiktivní firmy jsou na celém světě připravováni organizační a řídicí pracovníci, v některých státech je používána pro rekvalifikaci mladých dospělých a nezaměstnaných.

Pro založení fiktivní firmy by měly být splněny následující předpoklady:

Žáci musí mít dostatečné teoretické znalosti ze všech základních ekonomických oborů. Ve fiktivní firmě studenti nové vědomosti nezískávají, ale mají za úkol již nabyté vědomosti procvičovat v simulované praxi. Ve školských zařízeních, kde není součástí učebního plánu dostatek odpovídajících teoretických předmětů, není možné fiktivní firmu zřizovat. Jestliže studenti nemají základní znalosti z oblasti účetnictví, nejsou schopni ve fiktivní firmě pracovat.

Ve škole musí být vyučující, který má zájem fiktivní firmu vést. Způsob vyučování tohoto typu nelze nařídit legislativně (např. zvláštním příkazem ředitele školy), měl by vycházet z iniciativy pedagogů samých. V zahraničí je tento problém řešen pomocí tzv. instruktorů fiktivních firem, kde se jedná o speciálně vyškolené učitele ekonomických předmětů, kteří mají vedení práce fiktivních firem jako své hlavní povolání. Řada států se věnuje vzdělávání těchto instruktorů na skutečně profesionální úrovni (v Evropě je to na prvním místě např. Rakousko a mimo kontinent se v této oblasti vysoce angažuje Brazílie). V České republice se realizuje tento program jen díky obětavosti učitelů, kteří často vedou fiktivní firmu nad rámec svého pracovního úvazku dobrovolně a částečně ve svém volném čase.

Při zavedení tohoto výukového programu musí škola počítat s vyčleněním samostatného prostoru pro práci fiktivní firmy, s vybavením odpovídajícím kancelářským nábytkem a technikou, v současné době je navíc nezbytné zajistit připojení alespoň jednoho počítače na Internet, pro komunikaci s ostatními fiktivními firmami v České republice i v zahraničí. Pokud nemá škola dostatek finančních prostředků, které by mohla do tohoto projektu investovat, je lépe firmu nezakládat a omezit výuku na práci ve cvičné kanceláři nebo výuku předmětu ekonomická cvičení.

Pokud se škola rozhodne založit fiktivní firmu, je třeba vytipovat vhodnou skupinu studentů. V praxi se nejčastěji tato forma výuky zařazuje do třetího a čtvrtého ročníku středních škol, kde žáci již získali dostatečné teoretické zázemí, vhodné pro práci ve fiktivní firmě. Předmět se zařazuje obvykle do druhého pololetí třetího ročníku a končí ve druhém pololetí čtvrtého ročníku, kdy studenti předávají firmu svým o rok mladším kolegům.

Není tak nutné firmu znovu zakládat a procházet znovu celým procesem. Na některých školách studenti vedou stejnou firmu již několik let, což kopíruje reálnou situaci, kdy se ve

firmě střídají zaměstnanci v různých pozicích. Další možností je založit firmu novou a tím procvičit veškeré nezbytné operace při zakládání firmy.

Pokud škola zakládá firmu novou je nejprve vhodné zvážit předmět obchodování. Ve skutečnosti je v nejlepší situaci firma, která získá reálného partnera a ten později sponzoruje např. účast firmy na veletrhu, pomáhá při zajišťování reklamních materiálů, zapůjčuje ukázky reálného zboží na veletrh, apod. Fiktivní firma může zajistit v rámci své činnosti skutečné firmě určitou formu reklamy. V zahraničí je tato forma spolupráce reálných firem a škol běžná, u nás zatím spíše výjimečná.

Podle možností školy je třeba pro firmu vybrat odpovídající prostory. Vybavování firmy může probíhat postupně, je lépe začít s běžným školním vybavením, než založení firmy odkládat.

Volba předmětu podnikání je odlišná od rozhodování firmy reálné, ale zřejmá souvislost s realitou existuje. V současnosti je na trhu zaregistrováno cca 300 fiktivních firem s různým zaměřením, a proto je nutné zvážit konkurenceschopnost zakládané firmy. V současnosti převažují firmy obchodní, podstatně méně je firem výrobních. V budoucnosti by se měly mezi firmami vytvořit dodavatelské vazby založené na návaznosti předmětu podnikání.

Specifické jsou reklamní agentury a fiktivní banky. Jde o firmy, které do značné míry realizují i provozní činnosti související s předmětem jejich podnikání (vydávají a rozesílají reklamní tiskoviny, vedou účty fiktivním firmám) a mají tak vyšší reálné náklady na poštovné a další materiálové náklady.

Fiktivní firmy nemohou od ostatních fiktivních firem vyžadovat reálnou úhradu svých nákladů. Reklamní agentura, která se rozhodne vydávat reálný adresář fiktivních firem, může vyžadovat pouze fiktivní úhradu této reklamy. Veškeré reálné náklady musí hradit z vlastních zdrojů.

Prvním argumentem pro výběr předmětu podnikání je existence reálné partnerské firmy. Studenti získají možnost vycházet z reálných katalogů a dalších firemních materiálů, seznámí se s danou činností formou exkurze do reálné firmy apod.

Úvahy o předmětu podnikání vedou k rozhodnutí, zda se jedná o živnost a do jaké skupiny živností patří. Tato informace je nezbytná k vyplnění podkladů pro vznik živnostenského listu (ohlášení živnosti či žádosti o koncesi).

Dalším důležitým bodem je výběr vhodného jména firmy. Pokud fiktivní firma přebírá sortiment existující firmy reálné, může se rozhodnout převzít i její jméno. V tomto případě je však potřeba projednat převzetí jména s reálnou firmou. V případě, že fiktivní firma partnerskou firmu nemá, je zvolení názvu plně v kompetenci zakladatelů fiktivní firmy.

Zvolené jméno firmy by mělo vystihovat předmět podnikání. Z názvu firmy by mělo být jasné, jakou činností se zabývá a to i pro zahraniční zákazníky. Je třeba dbát na to, aby jméno firmu dostatečně odlišovalo od ostatních fiktivních firem na trhu. Jestliže v jedné škole vznikne více fiktivních firem, které se liší pouze částí názvu, dochází k nepřehledné situaci pro potencionální obchodní partnery. Není vytvořena dostatečná identita firmy, jednotlivé firmy splývají a může dojít i k nepříjemné záměně firem. Ve všech případech je nutné, aby jméno obsahovalo výslovné označení, že se jedná o fiktivní firmu. Zřetelné označení je třeba následně používat ve veškerém písemném styku s domácími firmami a toto označení musí obsahovat zejména razítko firmy, záhlaví dopisních papírů, firemní katalog apod.

Národní centrála je povinna dbát na to, aby nevznikly a nebyly zaregistrovány dvě stejné obchodní firmy. Existují i případy, že navržená obchodní firma není národní centrálou přijata a je třeba hledat adekvátní náhradu. V důsledku toho je výhodnější s veškerou činností počkat do řádně potvrzené registrace.

Neméně důležitou úvahou je rozhodnutí o stanovení organizačně - právní formy budoucí fiktivní firmy. V reálném prostředí bývá obvykle rozhodující požadovaná výše potřebného základního jmění a možnosti jeho získání. U fiktivních firem se tato otázka nezvažuje, studenti a jejich učitel mají k dispozici libovolnou výši fiktivního kapitálu.

Pro fiktivní firmy by základním kritériem měl být zejména způsob účtování. Jestliže si škola klade za cíl naučit studenty jednoduché účetnictví, lze založit podnik jednotlivce a podnikat jako fiktivní fyzická osoba. Pokud se chce více věnovat podvojnému účetnictví, volí jinou vhodnější formu.

V České republice je většina fiktivních firem založena jako s.r.o., menší počet firem funguje jako veřejné obchodní společnosti a akciové společnosti. Několik fiktivních firem pracuje jako podnik jednotlivce.

Před zahájením činnosti je třeba vytvořit vnitřní organizační strukturu firmy v podobě jednotlivých oddělení a zabezpečit všechny vztahy vnější, jako je žádost o zápis firmy do obchodního rejstříku, o vydání živnostenského oprávnění, otevření účtu u banky, přihlášení na finančním úřadu a další.

3. Mezinárodní spolupráce v oblasti fiktivních firem

V roce 1993 byla založena mezinárodní organizace EUROPEN (European Practical Enterprises Network - Evropská síť fiktivních firem). Již v roce 1997 měla 12 členů a 10 přidružených členů. Mezi řádné zakládající členy patřily státy: Rakousko, Dánsko, Finsko, Francie, Německo, Velká Británie, Holandsko, Itálie, Švýcarsko, Španělsko a Švédsko.

Dnes zahrnuje téměř 2 500 fiktivních firem a národních centrál nejen z Evropy, ale i z Jižní a Severní Ameriky, Austrálie a Kanady. Počet fiktivních firem neustále vzrůstá a mezinárodní spolupráce v tomto projektu získává stále větší význam nejen ve vyučovacím procesu, ale i v ostatních vzdělávacích aktivitách. Jako příklad lze uvést rekvalifikaci mladých nezaměstnaných v Dánsku, nebo fiktivní firmy provozované matkami na mateřské dovolené v Holandsku.

4. Organizace EUROPEN a její funkce

Evropská organizace EUROPEN koordinuje všechny aktivity, které se odehrávají na evropském trhu fiktivních firem. Zakládá mezinárodní pracovní skupiny, které se specializují na řešení aktuálních problémů v práci fiktivních firem – využití počítačové komunikace, organizace dalšího vzdělávání učitelů - instruktorů fiktivních firem, vytváření kurikula pro různé cílové skupiny, standardy pro sjednocení činnosti fiktivních firem v rámci Evropské Unie.

EUROPEN poskytuje poradenství pro nově vznikající národní centrály, ministerstva a různé vzdělávací organizace. Poskytuje záruku prostupnosti dokumentace, počítačového softwaru, pracovní doby mezi jednotlivými firmami v různých zemích, koordinuje terminologii a používání jazyků při komunikaci. Poskytuje poradenství zřizovatelům fiktivních

fírem, podporuje jejich vlastní projekty. Sleduje spolu s národními centrály vývoj národních vzdělávacích politik, sjednocuje práci fiktivních fírem s platnými právními a ekonomickými předpisy.

EUROPEN vydává European Bulletin, který v současné době v elektronické podobě informuje zájemce z řad členských států o nejnovějším vývoji v oblasti fiktivních fírem.

5. Význam cizích jazyků pro práci fiktivní firmy

Výuce jazyků by měla být zejména na ekonomických školách věnována velká pozornost. Práce ve fiktivní firmě je specifická forma vyučování, která vyžaduje specifickou přípravu v jazykové oblasti. V České republice je tato problematika na školách zatím zcela opomíjena nebo postavena až na okraj zájmu. Je pouze několik škol, které se výukou jazyka pro potřeby fiktivní firmy zabývají.

Jako příklad může sloužit tematický plán pro výuku anglického jazyka na obchodní akademii Heroldovy sady, kde fiktivní firmy úspěšně fungují již několik let. Tato škola je spolupořadatelem mezinárodního veletrhu fiktivních fírem v Praze a problematice fiktivních fírem věnuje tradičně velkou pozornost.

1. ročník

Gramatika	Anglické hlásky, budoucí čas, intonace , tázací dovětek, rozkazovací způsob , řadové číslovky, množné číslo podstatných jmen, vazba there is, přivlastňovací pád, minulý čas, přítomný čas , stupňování adjektiv, modální slovesa, stupňování příslovčí, členy.
Konverzace	Rodina, bydlení, denní program, oblečení, sporty, jídlo.
Reálie	Prague, London

2. ročník

Gramatika	Nepravidelná slovesa, vztažná zájmena, podmiňovací způsob, přítomný a předpřítomný čas ,samostatná přivlastňovací zájmena, vazba předmětu s infinitivem, účelový infinitiv, vazba podmětu s infinitivem.
Konverzace	Záliby, volný čas, škola, životopis, lidské tělo, vzdělávání, nemoci (druhy nemocí, návštěva u lékaře).
Reálie	United Kingdom – geografie, population, United States – geografie, Canada, Czech Republic – geografie.

3. ročník

Gramatika	Předminulý čas, přípustkové věty, nepřímá řeč, zvolací věty, podmiňovací způsob minulý, práci věty, podmínkové věty, slovesné vidy, časové věty, americká angličtina, participium, tvoření slov, gerundium.
Konverzace	Město a okolí, příroda a ochrana životního prostředí, orientace ve městě, obchody, služby, cestování a doprava, člověk a společnost (politické a kulturní dění doma i v zahraničí).
Reálie	New York, Washington D.C., New Zealand, Australia, Czech Republic-populacion, history, education, U.K. – education.
Obchodní korespondence	Povolání – terminologie, hledání zaměstnání, inzerce, nabídka, objednávka, dodací podmínky, platební podmínky, prvky marketingu, poptávka, fiktivní firma (terminologie).

4. ročník

Gramatika	Průběhovost a neprůběhovost, předložkové vazby, příčina a následek, hodnotící výrazy, shoda v čísle.
Konverzace	Práce a zaměstnání, inzerce, žádost o zaměstnání, životopis a budoucí zaměstnavatel, C.V.
Reálie	Czech Republic – government, United States – history, government, education, United Kingdom – history, government.
Obchodní korespondence	Potvrzení a vyřízení objednávky, průvodní doklady, reklamace, splatnost, potvrzení došlé úhrady, řízení státu (zákl. termíny).

Z uvedeného tematického plánu vyplývá, že obchodní korespondenci je věnována jen malá část hodinové dotace. Terminologie fiktivní firmy je probírána pouze okrajově na základě okamžité potřeby, není zpracován žádný podrobnější systematický plán.

Vyučující oprávněně poukazují na malý počet vyučovacích hodin pro jazyky a náročný syllabus, což neumožňuje věnovat se ve větší míře obchodnímu jazyku a problematice fiktivních firem. Na většině obchodních akademií, zejména mimopražských, je situace výuky pro potřeby fiktivní firmy ještě nepříznivější.

Učitelé mnohdy považují tuto výuku za nadstandardní a tudíž ji v časově nabitém učebním plánu odsunují na poslední místo. Tato situace se negativně odráží v nedostatečné připravenosti studentů na účast na veletrzích a na pozdější praktické uplatnění v obchodních firmách.

Organizace EUROPEN vydává pro potřeby učitelů jazyků a fiktivních firem řadu materiálů, slovníků a příruček. V České republice dosud nebylo tomuto tématu věnováno dostatek prostoru.

Na Katedře didaktiky ekonomických předmětů a Katedře anglického jazyka VŠE v Praze proběhl projekt GRACES – Sbližování koncepce fiktivních firem v ČR a v zemích

EU, jehož součástí bylo i vytvoření česko-anglického slovníku pro potřeby fiktivních firem z nejdůležitějších oblastí ekonomického života (sít' fiktivních firem, veletrh, obchodní jednání, smlouvy, telefonní rozhovory, konference, banka, základy účetnictví a rozvaha, daně, poštovní služby, počítače, zařízení a vybavení kanceláře).

V roce 2000 tento projekt pokračoval a slovník byl rozšířen o další terminologii. Projekt zahrnul i další jazyky, takže mohla vzniknout německo-česká a francouzsko-česká obdoba.

6. Závěr

Ve vývoji různých materiálů pro potřeby fiktivních firem je třeba pokračovat, zejména proto, že EUROPEN vydává německo-anglicko-francouzsko-španělské mutace materiálů, které jsou pro česky hovořící firmy obtížně pochopitelné.

Mnoho fiktivních firem distribuuje katalogy a brožury v jazyce potencionálních zákazníků. Efektivní by bylo před vytištěním poslat tyto materiály do firmy, pro kterou je daný jazyk mateřský k opravě a připomínkám neboť:

- jazykově přínosná je praxe, jestliže korespondence v cizím jazyce je opravena rodilými mluvčími a vrácena zpět odesílateli,
- cizojazyčnou korespondenci je třeba velmi podporovat, neboť fiktivní mezinárodní obchody realizované pouze v mateřském jazyce ztrácejí svůj smysl (zejména v českých fiktivních firmách).

Závěrem lze říci, že v budoucnosti je zapotřebí rozvíjet mezinárodní spolupráci i prostřednictvím setkávání učitelů a pracovníků národních centrál. Každá škola by mohla najít perspektivního partnera mezi ostatními fiktivními firmami ze zahraničí. Je důležité si navzájem sdělovat problémy, které se vyskytnou a společně se pokusit o jejich řešení.

Literatura

ACT: Furnishing and Equipping a Centre for Applied Economics. Wien, 1996.

ACT: Training firms – Training for Tomorrow's economy. Austrian Centre for Training Firms, 1997.

ACT: International Co-Operation of Training Firms. Seminar Report, Austria 1995.

ROTPORT, M. – KOUDELA, J. : *Didaktika předmětu práce ve fiktivní firmě*. Praha, Vysoká škola ekonomická, 1997. ISBN 80-7079-476-3

Fiktivní firma a její role při rozvoji ekonomických znalostí a jazykových dovedností

Miroslava Žirovnická

Abstrakt

Původní myšlenka vzniku fiktivní firmy pochází z Rakouska. Představuje model reálné ekonomické situace zařazené do výuky ekonomických předmětů. Fiktivní firma pracuje na střední škole i několik let a připravuje studenty na budoucí povolání praktickou formou. V oblasti fiktivních firem je rozšířená mezinárodní spolupráce - organizace EUROPEN. Pro práci fiktivní firmy je nezbytná kvalitní jazyková příprava. K tvorbě materiálů pro fiktivní firmy přispěl i společný projekt GRACES vytvořený na katedrách didaktiky ekonomických předmětů a anglického jazyka VŠE.

Klíčová slova: fiktivní firma; jazyková výuka; mezinárodní spolupráce.

Practise firm and its role in economical knowledge and language skills development

Abstract

Idea of founding of practise firm comes from Austria. Practise firm forms a model of a real economy which makes part of economical disciplines learning. Practise firm usually works at secondary school for more years and helps students to prepare for their future jobs in a practical way. There is developed international cooperation in the field of practise firms - EUROPEN organization. For functioning practise firm is necessary quality language preparation. Creation of learning materials for practise firms was a part of GRACES project, organized by Department of teaching of economical disciplines and Department of English language, University of Economics, Prague.

Key words: practise firm; language education; international cooperation.